

Vaším úkolem je přečíst si dva vědecké články, seznámit se s informacemi obsaženými v článku a představit kmen Fore a celou tuto problematiku ostatním formou referátu předneseném na vědecké konferenci. Vhodné je připravit si krátký text k přečtení, doplněný o grafy, vědecké fotografie či obrázky, které můžete v průběhu referátu např. kreslit na tabuli.

KANIBALISMUS JE ZDE

Pozorovatelé OSN předložili důkazy kanibalismu v občanské válce v Kongu, kde si domorodí válečníci připravovali jídlo ze srdcí, jater a varlat nepřátel. Je to hrozné, ale ne tak neobvyklé, jak by se nám mohlo zdát. Zprávy o kanibalismu se objevovaly už v minulosti. Nejvýznamnější z nich pochází od Kryštofa Kolumba z jeho druhé cesty do Nového světa v roce 1495. Tvrdil, že na ostrově Guadeloupe objevil nedávno opuštěnou hostinu, kde se lidské končetiny vařily v kotlích a opékaly na rožních. Jednalo se o dílo kmene "Karib", nesprávně vysloveného "Kanib", odtud pochází španělské slovo "canibal".

Nedávné vědecké objevy však prokázaly nade všechnu pochybnost, že kanibalismus byl kdysi běžným zjevem. Poslední společnost, která rituální lidojedství přiznávala, byl kmen Fore na Nové Guinei. Kmen však od kanibalismu upustil v polovině padesátých let 20. století po vypuknutí nemoci kuru, která postihuje mozek. Nemoc se podobá v řadě věcí nemoci šílených krav: je způsobena šířením poškozených bílkovin, zvaných "priony", v lidské mozkové tkáni. Britští vědci studující kmen Fore zjistili, že mnozí příslušníci tohoto kmene si v sobě vypěstovali dědičnou odolnost vůči této nemoci. Vědci pak odebrali vzorky lidem po celém světě a dopracovali se ke stejnému výsledku. Na jeho základě dospěli k přesvědčení, že kanibalismus byl kdysi tak běžný, že si lidé vypěstovali genetickou odolnost vůči nemocem, které s ním byly spojeny.

V četných kulturách byl endokanibalismus, tedy sněžení zemřelého příbuzného, známkou respektu vůči němu. Obyvatelé ostrovů Fidži jedli poražené nepřátele z úcty. Aztekové naproti tomu zajímali nepřátele, aby je mohli obětovat svým bohům. V Polynésii se někde lidem říká "dlouhá prasata", protože lidské maso chutná podobně jako vepřové.

Kanibalismus se stal tabu přibližně v době, kdy lidé začali hospodařit a požívání lidského masa se tak stalo zbytečným. "Je pravděpodobné," říká archeolog Timothy Taylor, "že tabu kanibalismu vzniklo z důvodů společenského postavení. Schopnost nahospodařit si vlastní potraviny, vypěstovat vlastní dobytek a pochovat své mrtvé na vlastním pozemku, se považovalo za vyjádření bohatství a moci." Ale dokonce i v "civilizovaných" společnostech se lidé vrátili k lidojedství, když trpěli nedostatkem jídla. Napoleonova armáda praktikovala kanibalismus jako východisko z nouze během svého ústupu od Moskvy v roce 1812. Podobně pojídali své mrtvé spoluobčany vyhladovělí obyvatelé Leningradu v době obležení města německou armádou. V roce 1820 přežili námořníci z potopené velrybářské lodi Essex ve třech záchranných člunech jen díky pojídání těl svých mrtvých druhů. Když všechny mrtvolky snědli, ti, co přežili, mezi sebou losovali a zabili a snědli toho, kdo prohrál. Zachránit se podařilo poslednímu námořníka. Toho našli v záchranném člunu s hromádkou lidských kostí, dohladka olízaných. Námořník se udržovat při životě tím, že z kostí vysával morek.

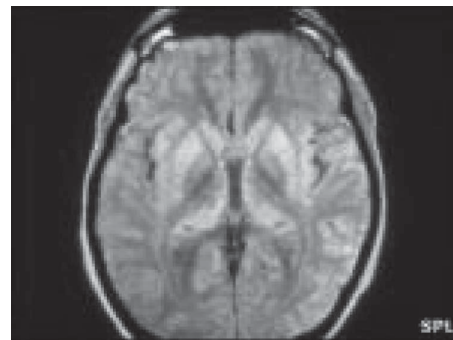
Kanibalismus přežívá kdekoliv na světě, kde je vážný nedostatek jídla. Policie odhaduje, že v Rusku jen v roce 1996 bylo nejméně 30 lidí zabito kvůli masu. Občasné zprávy o kanibalismu však přicházejí také z tradičních míst. Na Nové Guineji jsou domorodci občas obviňováni z "nevhodného zacházení s mrtvým tělem." Jejich nejoblíbenější pochoutkou je prý část nad kyčlemi, zatímco kmene v údolí Markham mají nejraději ruce a nohy se ságem a se zelím.

Zdroj: kráceno a upraveno dle blogu Víta Kouby na stránkách - <http://internet.blogger.cz/Moje-stranky/Kanibalismus-je-zde>

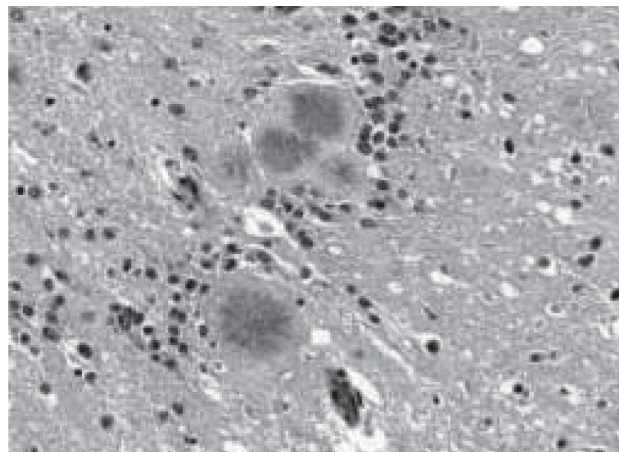
Papuánci mají „gen rezistence“ k onemocnění mozku

U obyvatel Tichomoří, do jejichž kultury patřilo požívání mozků svých bližních, se často vyskytovala nemoc zvaná kuru. Šíření této prionové choroby u nich upřednostnilo jednu z variant prionového genu. Možná jsme na dobré cestě, která nás konečně přivede k léčbě prionových chorob, například CJD.

Kuru je smrtelná nemoc, která je podobná lidské CJD a BSE u skotu. Je vázána na ohraničenou oblast Oceánie, sousedící s Indonésií. V minulém století epidemie kuru sužovala zejména lokalitu, kde panoval zvyk, že pozůstalí vyjadřovali úctu zemřelému tím, že snědli jeho mozek. Tyto praktiky domorodcům zakázala moc úřední až koncem roku 1950. Od té doby počet nemocných trvale klesal.

Kuru, stejně jako CJD napadá mozek.

CJD je prionová choroba, kterou popsali britští vědci v roce 1996. Časem se potvrdilo, že to, co způsobuje vzplanutí prionové choroby u skotu (známé spíš jako „šílenost krav“), je to samé, co způsobuje vznik choroby i u člověka. Lidskému onemocnění se v tomto případě říká vCJD, nebo také variantní Creutzfeldt – Jakobova choroba. V Británii na ní po pozření nakaženého hovězího masa zemřelo 166 a Francii 25 osob.

Kuru si vybírala smrtelnou daň jen u žen a jejich malých dětí. To proto, že chlapci starší 8 let a dospělí muži se pohřebních rituálů spojených s požíváním mozků neúčastnili. Ústním podáním se traduje, že první případy zlé nemoci se objevily již začátkem dvacátého století, přičemž počty případů každým rokem rostly, až na 2% populace. Existovaly vesnice, které během několika let prakticky přišly o všechny mladé ženy. Nynější odhalení „ genu odolnosti“, který dokázal ochránit Papuánce, by mohlo přispět k nalezení cesty, jak se bránit dalším prionovým chorobám.

K dědičným prionovým chorobám se řadí například klasická Creutzfeldt-Jakobova choroba (CJD), Gerstmann-Sträussler-Scheinker syndrom (GSS), fatální insomnie (FI), což je odborný termín pro smrtelnou nespavost. Nové poznatky o nemoci kuru se tedy dotýkají celé řady stávajících onemocnění, které s kanibalismem nemají zhola nic společného.

Vědci sledovali zhruba 3000 osob z této oblasti. Z nich se 709 zúčastnilo kanibalských hodů. A právě 152 z hodujících následně zemřelo na kuru. Již z dřívějších se vědělo, že se zde vyskytují jedinci se speciální verzí genu pro priony. Ta se nikde jinde na světě u lidí nenachází. Je zvláštní tím, že svému nositeli poskytuje vysokou a nebo dokonce kompletní ochranu před nemocí kuru. Zmutovaný gen se mezi kanibaly rozšířil přirozeným výběrem jako důsledek epidemie, při které přežili jen jedinci s touto genovou ochranou. Protože kuru spolu s CJD náleží do stejného „pytle“ nemocí, mohly by další poznatky objasňující, proč nositelé příslušného genu infekcí ne onemocní, přispět k léčbě a možná i k prevenci dalších prionových chorob, jako je např. nemoc „šílených krav“.

Za odhalením varianty tohoto genu je hodně práce již od roku 1996. Prionové choroby jsou charakteristické tím, že jde o infekční onemocnění, při němž v mozkové tkáni vznikají díry. Mozek pak připomíná mycí houbu. Nemoci tohoto typu postihují zvířata i člověka. Infekce se časem projeví ztrátou koordinace pohybů. Postiženým lidem se zhoršuje intelekt, postupně se u nich vyvine demence a nemoc vždy končí smrtí.

Příslušníci kmene Fore postižení chorobou kuru. Nejprve se u nich projevuje nejistá chůze. Později se přidává třes a poruchy řeči. Během několika měsíců pacienti ztratí kontrolu nad svým tělem zcela a umřou. (Foto D. C. Gajdusek).

Zdroj: kráceno a upraveno dle článku Josefa Pazdery na serveru osel.cz - <http://www.osel.cz/index.php?clanek=4727>